

MKR-SAK 16/02 - Uttalelse i anledning FN-toppmøtene i Mexico mars 2002 og Johannesburg sept. 2002

06.02.2002

Saksbehandler: Hans Morten Haugen

Saksdokumenter: Forslag til uttalelse

Lesning - om man har tid og interesse (vedlagt):
Forumerklæringen om Verdenstoppmøtet om bærekraftig utvikling
Tidligere utsendt høringskommentar til ForUM
Chisamba Declaration on Financing for Development
Rapport fra Finansiering for utvikling-møtet januar 2002

Saksframstilling:

Kirkemøtet 2001 pekte på de to FN-konferansene i 2002, om Finansiering for utvikling i mars 2002 og om Bærekraftig utvikling i august/september 2002. Arbeidet med disse prosessene blir i Norge hovedsakelig gjort innenfor Forum for utvikling og miljø (ForUM). Det er korrekt å hevde at Mellomkirkelig råd har prioritert arbeid i ForUM de siste årene.

Fra Mellomkirkelig råd har det vært arbeidet særlig med Finansiering for utvikling, og dette har vært ført opp på listen over prioriterte oppgaver både i 2001 og 2002. KISP-konsulentene leder arbeidsgruppen om Finansiering for utvikling i ForUM, og er også en del av den norske offisielle delegasjonen (sammen med strategisk rådgiver i Strømmestiftelsen, Oddvar Espegren).

Internasjonalt er det mer aktuelt å søke samarbeid i tydeligere kirkelige fora. Arbeid med økonomisk rettferdighet har særlig vært prioritert i dialog med kirkene og kirkerådene i Det sørlige Afrika, og økonomisk støtte til dette arbeidet har kommet fra Kirkens Nødhjelp. Economic Justice Network er nå etablert mellom de ulike kirkerådene, og spiller en sentral rolle. Det er også verdt å merke seg at Kirkenes Verdensråd makter å bringe et betydelig antall afrikanske deltakere til aktiv deltakelse under de to konferansene innen rammene av "Ecumenical Team".

Det er opplagt at en vellykket Finansiering for utvikling-konferanse i mars betyr mye for hvorvidt det blir et vellykket Verdenstoppmøte senere på året. Grunnleggende sett er ett av problemene med dagens utviklingsdebatt at de rike landene for en stor del ikke har maktet å leve opp til sine løfter hva gjelder offentlig utviklingshjelp eller en større rettferdighet i verdenshandelen. Dette til tross for at disse landene både økonomisk og politisk sett har større makt, noe som må gi større moralsk ansvar.

Det er videre verdt å merke seg at kirkene i Mexico i liten grad har maktet å engasjere seg i forkant av Finansiering for utvikling-konferansen. Noe annet er tilfelle med kirkene i Sør-Afrika, som både hver for seg og gjennom SACC har vært en viktig drivkraft i forkant av Verdenstoppmøtet for bærekraftig utvikling, også i å føre sammen motstridende parter.

Til slutt bør det nevnes at det ikke er konkrete planer om noen bred internasjonal kampanje knyttet til internasjonal økonomi, men det er mange forslag. Innenfor "Jubilee"-bevegelsen er det satt i gang et arbeid for å arbeide med en forståelse av gjelden som illegitim, særlig knyttet opp mot at gjelden ble pådyttet udemokratiske regimer, og at lånene ikke hadde noen utviklingseffekt. Utviklingsministeren og avgått statssekretær Møgedal har begge bekreftet et slikt perspektiv som viktig.

Videre er det satt i gang et arbeid i Christian Aid i England, som har betydelig erfaring i å drive nettverks- og mobiliseringsarbeid, for å fokusere på urettferdigheten i det internasjonale handelsregimet. Dette arbeidet må også ses i lys av prioriteringene i det nyetablerte Ecumenical Advocacy Alliance, hvor både Mellomkirkelig råd og Kirkens Nødhjelp er med, med sistnevnte i en mer aktiv rolle. Handel og globalisering og "ethics of life" er de to prioriterte temaene for de neste tre årene.

Nevnes kan også kampanjer for økning av bistanden, avvikling av skatteparadiser, innføring av en valutaavgift og omstilling fra militært forbruk til sosiale investeringer. Det er imidlertid ikke sannsynlig at noen av disse kampanjene vil bli så store som gjeldskampanjen fram mot 2000. Foreløpig er ikke kirkenes forhold til disse ulike initiativene tilstrekkelig avklart. Forslag til vedtak:

Mellomkirkelig råd vedtar uttalelsen "Mer kunnskap, nytenkning og forsakelse – veger til en mer rettferdig og bærekraftig verdensorden". Rådet ønsker å gjøre den kjent i kirkene i Norge og i det internasjonale kirkefellesskap i forbindelse med forberedelsene til FN-toppmøtene i Mexico og Sør-Afrika.

Mellomkirkelig råd sender brev til den norske regjeringen med anbefalinger av seks områder hvor det er påkrevd med en sterk norsk medvirkning til et positivt resultat i de to FN-konferansene.

Forslag til UTTALELSE FRA MELLOMKIRKELIG RÅD FOR DEN NORSKE KIRKE

Mer kunnskap, nytenkning og forsakelse – veger til en mer rettferdig og bærekraftig verdensorden

Inneværende år settes det internasjonale samfunns vilje og evne til å svare på de enorme globale utfordringene igjen på prøve gjennom de to viktige FN-konferansene som skal arrangeres. Den første i Monterey i Mexico i mars omhandler Finansiering for Utvikling, og i september arrangeres Verdenstoppmøtet om bærekraftig utvikling i Johannesburg, Sør-Afrika (den såkalte Rio +10). FN er verdenssamfunnets viktigste redskap til å skape globalisering med et menneskelig ansikt, og kirkene i Norge oppfordres til å være med å be for at konferansene må lykkes i sine målsettinger om å bidra til en mer rettferdig og bærekraftig verden hvor arbeid for verdens fattigste millioner og vårt felles miljø er jobb nr. én.

I Den norske kirke er det de senere år vokst fram en klar og meget kritisk holdning til det forbrukersamfunnet kirken og dens medlemmer lever i. Det ses på både som et symptom på internasjonal urettferdighet og på overbelastning av miljøet og som en hindring for at situasjonen kan endres. I denne kritikken ligger det et sterkt element av selvkritikk av kirkens funksjon i forbrukersamfunnet. Når Kirkemøtet 2001 sier at "Kampen mot forbrukersamfunnets dominerende verdier utspiller seg i kjernen av den kristne tro og må løftes fram i forkynnelsen", er det et signal om at kirken i sterkere grad vil arbeide for nøysomhet og måtehold blant kirkens egne medlemmer, og for at det norske samfunn setter grenser for vekst, velstandsøkning og rikdomservervelse for oss selv.

Mellomkirkelig råd for Den norske kirke vil peke på den sammenheng det er mellom dette kirkelige utgangspunkt og FN-konferansene og spesielt rette oppmerksomheten på tre forhold:

- Kunnskap

Aldri før har vi hatt så mye kunnskap om urettferdighetens årsaker. De drøye ti årene som er gått etter Den kalde krigens slutt, har imidlertid ikke blitt brukt til å omsette denne kunnskapen til praktisk handling. Forklaringene på dette er mange. Våre ledere er redde for å fatte vedtak som oppfattes å redusere velferden i vårt eget land, med lavere oppslutning som resultat. Like viktig kan det være at mange mennesker ikke våger å velge oppbrudd fra forbrukersamfunnets normer, krav og forventninger.

Mellomkirkelig råd understreker Kirkemøtets positive vektlegging av det samarbeidet som er inngått mellom Den norske kirke og mange av organisasjonene i Norge. Disse organisasjonene kan bidra med kunnskap som er viktig for å motivere for handlingsendringer hos den enkelte. Samtidig kan sterke allianser bidra til å skape det politiske handlingsrom som er nødvendig for å få vedtatt og gjennomført politiske vedtak, i Norge og internasjonalt. I vurderinger av både det internasjonale handelssystemet og systemet for innkreving av gjeld fra fattige land, er det viktig at de mektige landene er villige til å gi fra seg noe makt for å kunne fremme rettferdighet. Kunnskap om slike systemer og beslutninger er også viktig.

- Nytenkning

Økonomisk utvikling krever ikke bare kapital, men også ansvarlighet og langsiktighet. Økt kapitaltilgang i land med svake institusjoner for omfordeling kan medføre økt korrupsjon, økte forskjeller og større sosiale spenninger. Dersom utviklingen bygger på uttapping av ressurser og utpining av jord, luft og vann, kan også de økonomiske problemene øke, i tillegg til de økologiske. Ansvarlig pengeforvaltning er derfor minst like viktig i et fattig land som i et rikt land. Mikrofinans eller smålånsvirksomhet har vist seg å være effektivt for å fremme nytenkning og ansvarlighet, og det finnes også i Norge mange muligheter til å plassere sine penger i slik virksomhet i fattige land.

Mellomkirkelig råd vil advare mot den påtvungne "frie markedsøkonomi" som mange fattige land har forsøkt å etterleve. Vi ser det som avgjørende at landene selv har ansvaret for "sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling" som det heter i FN-Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og FN-Konvensjonen om sivile og politiske rettigheters felles artikkel 1. Dernest viser erfaringen at en fri markedsøkonomi i land med store ulikheter og muligheter vil bidra til å øke de økonomiske ulikhetene. For det tredje vil Mellomkirkelig råd påpeke at de rike land selv i liten grad praktiserer den økonomiske tenkningen som de ønsker at fattige land skal innføre. Det ser vi blant annet i den muligheten staten har i rike land til å gi enorme bevilgninger til utsatt industri og tjenesteyting. Vi må arbeide for en økonomi som søker å forbedre situasjonen til de fattigste blant oss, og som tilpasser seg naturens sårbarhet.

- Forsakelse

Mellomkirkelig råd for Den norske kirke understreker at den situasjonen Norge befinner seg i ved inngangen til det 21. århundre, er helt unik. Enorme oljeressurser og en langsiktig forvaltningspolitikk har skapt et velstandsnivå som vi ikke har vært vitne til tidligere. Samtidig er det opplagt at den sterke vekt på markedstilpassede løsninger skaper ekstra stor sårbarhet for de mest utsatte blant oss her i Norge, og i verdens fattige land. Det må startes en samtale om å sette et tak for veksten i verdiskapningen i Norge.

Måtehold, nøysomhet og forsakelse er sentrale verdier som i tidligere tider har stått sentralt i både kristendommen og arbeiderbevegelsen i vårt land. I

forbrukersamfunnets tidsalder er slike holdninger i stor grad blitt hjemløse. Kjøpepress, nytelseskultur og sterkere vekt på individualisme framfor fellesskapsetikk råder i stor grad grunnen .

Mellomkirkelig råd oppfordrer kirker og menigheter til å søke å gjenfinne et moderne språk for denne delen av evangeliets utfordringer. Hustavlene som ble presentert på Kirkemøtet bør løftes fram som eksempel på at dette er mulig. Gjennom kirkens egen forkynnelse og i holdningsarbeid sammen med andre må sammenhengen mellom mer kunnskap , nytenkning og forsakelse tydeliggjøres slik at flere mennesker opplever at deres bidrag til en mer rettferdig og bærekraftig verden betyr noe.

I forbindelse med de to FN-konferansene vil Mellomkirkelig råd for Den norske kirke anbefale den norske regjering å gi prioritet til de følgende seks områdene:

- Arbeide for avgifter på uønsket virksomhet, som valutaspekulasjon, klimautslipp og våpenhandel, der inntektene går til oppfylling av de sentrale utviklingsmålene knyttet til fattigdom, helse, skole og sanitære forhold i fattige land, samt tiltak for å legge om produksjon og forbruk til å bli mer miljøvennlig.
- Arbeide for at tilgang på rent vann blir en menneskerett, slik det allerede er nedfelt i Barnekonvensjonen, og at det startes internasjonale forhandlinger som søker å regulere og begrense den privatiseringen av vannet som vi ser i mange fattige land.
- Arbeide for en umiddelbar sletting av fattige lands gjeld, gjennom at gjeldsnedskrivning tar utgangspunkt i gjeldens reelle verdi og det skjer en tilsvarende økning i de sosiale investeringene i det gjeldstyngede landet, samt gjennom en forståelse av at deler av gjelden er illegitim, og at befolkningen i fattige land ikke *kan* bære gjeldsbyrden alene. På lengre sikt må det arbeides for at gjeldsforhandlinger som i dag føres i Parisklubben, blir preget av større likeverd mellom kreditorland og debitor, at valgte parlamenter blir gitt en mulighet til å nekte låneopptak dersom lånene ikke har utviklingsfremmende effekt, og at det blir etablert et internasjonalt kredittilsyn.
- Arbeide for at menneskerettighetskonvensjoner og miljøkonvensjoner - særlig Konvensjonen om biologisk mangfold og forørkningskonvensjonen - blir gitt forrang framfor avtaler som regulerer internasjonal økonomi, inklusive patentavtaler.
- Arbeide for at næringsliv som etablerer seg i fattige land ikke utnytter eksistensen av et svakt lovverk, men holder høye standarder for arbeidsmiljø og ytre miljø, samt at næringslivet ikke gis muligheten til avgiftsfritak ved etableringer i rike land.
- Arbeide for at tilgang på kapital blir gjort lettere for fattige mennesker, slik at de kan bygge nye fellesskap som ikke er klientskapende.

Og alle skal være kledd i ydmykhet mot hverandre. For "Gud står de stolte imot, men de ydmyke gir han nåde" (1.Pet.5.5b).

Men dere har krenket den fattige! Er det ikke de rike som undertrykker dere og trekker dere for retten?" (Jak. 2.6).

Mellomkirkelig råd står sammen med den verdensvide kirke i å kreve at dagens urettferdige strukturer i verdensøkonomien må endres til å arbeide mer til beste for de fattigste. Vi ønsker å stå sammen i å markere at vi må vekk fra et økonomisk system som bidrar til makt- og kapitalkonsentrasjon hos noen få, og utpining av jordas ressurser. De to FN-konferansene i 2002 om finansiering for utvikling i Mexico og om bærekraftig utvikling i Sør-Afrika, gir anledning til å peke på handlingsmulighetene og

alternativene. Både i Norge og internasjonalt vil vi søke å bidra til at disse gjør oss i stand til å bli bedre forvaltere av skaperverket.